

HVAD KAN DER SÅS EFTER TIDLIGT HØSTEDE ØKO-AFGRØDER?

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Tidlig høst åbner mulighed for en ny foderafgrøde, nyetablering af kløvergræs, rettidig etablering af vinterraps eller tidlig etablering af vintersæd.

Tørken resulterer i tidlig høst, hvilket åbner forskellige muligheder for at etablere nye afgrøder. Det kan være tidlig etablering af vintersæd, men også afgrøder, der kan anvendes som grovfoder til kvæg, evt. dyrket forud for såning af vintersæd og rettidig etablering af vinterraps. Samtidig vil der være nye udlæg, som er gået til i tørken, hvorfor der også skal tænkes i kløvergræs til næste års produktion.

Der vil i de fleste egne blive brug for alle de afgrøder, der kan producere grovfoder af rimelig kvalitet. Såtidspunktet vil her blive afgørende. Afgrøder, som kan sås frem til først i august og give 2000 – 3000 kg tørstof pr. ha, kan være en god hjælp til at holde grovfoderandelen og nedsætte forbruget af ensilagen i efteråret.

Læs mere om mulighederne for etablering af de forskellige afgrøder ved at klikke på et emne:

- [En ny foderafgrøde](#)
- [Vinterraps](#)
- [Vintersæd](#)
- [Nyt kløvergræsudlæg](#)

ETABLERING AF 2. "HOVEDAFGRØDE" – NOTERES I LOGBOGEN

Er der f.eks. indberettet vårhavre, som en hovedafgrøde, der måske er høstet grønt til kvægfoder, inden afgrøden blev ødelagt af tørken, kan der efterfølgende f.eks. sås en vårbyg med ital. rajgræs til høst af grønt eller ensilering.

Afgrøden noteres i logbogen for den givne mark. Hvis afgrøden skal sælges, kan man benytte sig af parti dokumentation skemaet, og om nødvendigt en tro og love erklæring som dokumentation for dyrkningen og afgrødens økologiske status.

Det er ikke nødvendigt at sende ændringen til Landbrugsstyrelsen.

EN NY FODERAFGRØDE

Der er udsigt til mangel på grovfoder, og det er derfor oplagt at få etableret så mange ha med en ekstra afgrøde som muligt. Herunder har vi samlet data om foderafgrøder, som kan sås på dette tidspunkt.

I forhold til valg af afgrøde skal overvejes:

- Hvornår kan afgrøden sås? Hvor lang en vækstsæson bliver mulig?
- Er der gødning tilbage i marken fra den tidligere afgrøde? Skal der sås en afgrøde med eller uden bælgplanter?
- Hvor stor er risikoen for angreb af bladrandbiller og sygdomme på dette såtidspunkt?
- Skal afgrøden være ensileringseget, staldfodres eller afgræsses?
- Behov for at sprede risikoen på flere afgrøder eller anvende blandinger?
- Hvad kan der skaffes udsæd af og billige afgrøder ved anvendelse af eget udsæd? Tjek Den økologiske frødatabase.
- Hvad siger fodringskonsulenten?

HVORNÅR KAN DER SÅS?

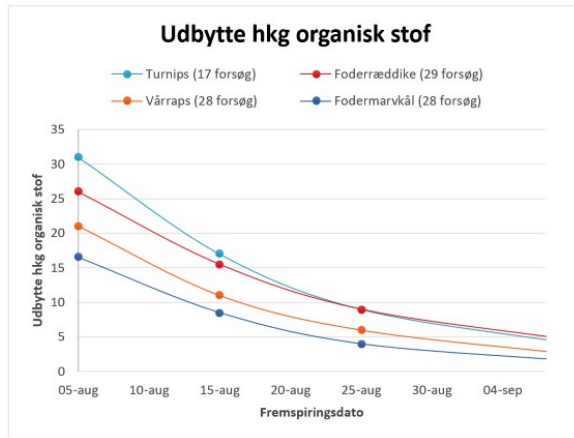
Det er nedbøren, som afgør hvornår en ny afgrøde kan etableres. I den nuværende vejruudsigt er der ikke udsigt til nedbør, hvorfor såning ikke bliver aktuelt, før der er kommet ca. 30 - 40 mm til at bløde pløjelaget. Såtidspunktet

bliver afgørende for længden af den anden vækstsæson. Hvis det er det muligt at så 1. august, så er der 75 dage til 15 oktober.

SÅTID OG FREMSPIRINGSTIDSPUNKT

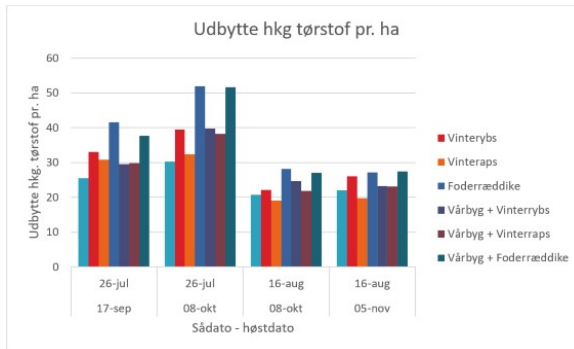
Det er tidspunktet for fremspiring, der er afgørende for de opnåede udbytte, og der skal være kommet tilstrækkelig nedbør til at sikre denne. Den daglige tilvækst falder drastisk hen over efteråret, hvorfor det giver meget at så tidligt, og i den anden ende meget lidt at udsætte høsttidspunktet. Se figur 1 -3.

Figur 1 viser hvor hurtigt udbyttet aftager i korsblomstrede afgrøder i forhold til såtidspunkt. Figur 2 viser, at der ikke kan kompenseres for sen såning ved udsætning af høst fra primo oktober til primo november. Figur 3 illustrerer en tilsvarende tendens i andre afgrøder end de korsblomstrede. Potentialet i en ekstra afgrøde skal vurderes nøje i forhold til lokale forhold for fremspiring. Data i figur 1 og 2 er på basis af ældre konventionelle forsøg, hvor der er tilført gødning. Udbytniveauerne kan derfor ikke tages til indtægt for, hvad der kan forventes økologisk. Figur 3 viser, at udbyttet også falder drastisk ved senere såning i andre afgrøder under økologiske dyrkningsforhold.

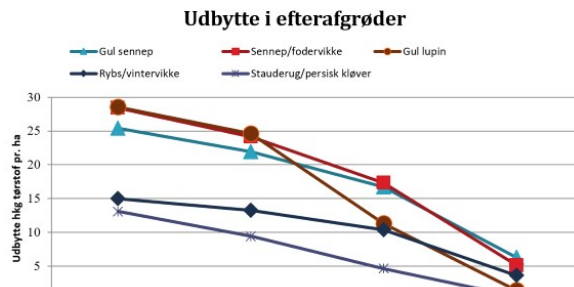
Figur 1. Betydning af fremspiringstidspunktet for høst af organiske stof i gødede forsøg med korsblomstrede afgrøder. Høst primo november.

Hostrup S.B. (1977): Grovfoderproduktion med efterafgrøder. Korsblomstrede arter, kornarter og italiensk rajgræs i renbestand og i blanding. 1372. Beretning fra Statens Planteavlsvforsøg.

Figur 2. Tørstofudbytte i korsblomstrede i forhold til så- og høsttidspunkt. Byggen udgør en større del af den høstede afgrøde ved den sene såning. 1 forsøg.

Hostrup S.B. (1977): Grovfoderproduktion med efterafgrøder. Korsblomstrede arter, kornarter og italiensk rajgræs i renbestand og i blanding. 1372. Beretning fra Statens Planteavlsvforsøg.

Figur 3. Gennemsnit af 3 Økologiske landsforsøg 2011-2012. Oversigt over Landsforsøgene 2012.

KORN, BÆLGSAED, BÆLGPLANTER OG GRÆS

Det mest nærliggende er at tænke i at etablere en ny afgrøde af kendte afgrøder. Det kan være den billigste måde at få en afgrøde etableret specielt, hvis man anvender egen udsæd. Afgrøderne kan enten etableres i renbestand eller i blanding.

I tørkeåret 1992 blev der lavet forsøg med såning af vårbyg og ært om sommeren. I tabellen er vist de enkelte behandlinger. Afgrøden er sået 20. juli. Vårbyggen er gødet med 120 kg N pr. ha og efterslættet 80 kg. N pr. ha. Ærterne er sprøjtet mod bladrandbiller og ukrudt.

Er der meget kvælstof tilbage i jorden kan vårbyg med ital. rajgræs være en mulighed, men er der ingen gødning til rådighed bliver den ital, rajgræs ikke til ret meget. Et kompromis kan være byg-ærte-blanding med ital. rajgræs.

Anvendes bælgssæd i afgrøden, skal der tages højde for, hvornår der ellers er planer om bælgssæd i sædskiftet.

Se udbytter og kvalitet for vinterrug og fodervikke i tabel 3- 5. Screening af tørstofudbytte i forskellige afgrøder fremgår af tabel 2. Forsøgene er sået 5. august og høstet 31. oktober.

Tabel 1. Udbytte i vårbyg/ital. rajgræs og ært/ital. rajgræs 20. juni 1992.

	Høst 7. september + efterslæt		Høst 5. Oktober	
	FE pr. ha*	Kg ts pr. FE	FE pr. ha*	Kg ts pr. FE
Vårbyg, 180 kg/ha ital. rajgræs T, 30 kg/ha	2420 (78/22)1690	1,09	4010 (81/19)	1,39
Markært 75 frø pr. m ² ital. rajgræs T, 30 kg/ha	610 (35/65)1650	0,98	2340 (61/39)	1,02
Vårbyg	Faneblad ikke udviklet		Kerne saftig, Grøn afgrøde	
Markært	Ingen blomstring, Grøn afgrøde		Fuld blomstring, Grøn afgrøde	

*i parentes angivet andel af hhv. (byg/ital. rajgræs) og (ært/ital. rajgræs) Landsbladet Kvæg 6/93.

Tabel 2. Screening af efterafgrøder til biomasseproduktion. Oversigt over Landsforsøg 2012.

Efterafgrøder	Ukrudt, pct. dækning af jord 10. okt.	Bælg-planter, pct. af planter	Pct. total-N i tørstof	Udbytte, hkg tørstof pr. ha
<i>2011-2012. 2 forsøg</i>				
Olieræddike, 14 kg	2	0	2,5	22,5
Gul sennep, 10 kg	3	0	1,9	22,9
Gul sennep, 6 kg og fodervikke, 60 kg	2	44	2,4	29,6
Vinterrybs, 12 kg	8	0	-	13,0
Vinterrybs, 7 kg og vintervikke, 40 kg	6	60	3,9	15,7
Italiensk rajgræs, 12 kg og persisk kløver, 7 kg	10	49	3,2	15,5
Vinterrug, 40 kg og vintervikke, 40 kg	5	83	4,4	15,1
Triticale, 50 kg og vintervikke, 40 kg	5	94	4,1	17,1
Stauderug, 50 kg og persisk kløver, 7 kg	8	65	3,6	11,5
Triticale, 50 kg og lupin, 170 kg	5	100	3,3	24,7
Lupin, 170 kg	9	100	3,2	28,1
Hestebønne, 170 kg	13	100	3,4	20,0
LSD				ns

KORSBLOMSTREDE AFGRØDER

Korsblomstrede afgrøder har ved tidlig såning potentiale til at give et godt udbytte hen over eftersommeren. De korsblomstrede afgrøder er ikke ensileringsegnede på grund af det lave sukkerindhold, men de egner sig til stribeafgræsning eller staldfodring.

I 2007 og 2008 blev der gennemført økologiske forsøg med foderefterafgrøder. Her var såtidspunktet også afgørende for udbyttet. Der kunne opnås en god kvalitet i efterafgrøderne frem til høst ca. 80 dage efter såning, men kvaliteten af olieræddike var lav ved de største udbytter. Foderefterafgrøden blev ikke gødet, og ikke alle steder blev der opnået i tilfredsstillende udbytte. I tabel 2 er gengivet 6 af i alt 8 forsøg. De to sidste havde meget lave udbytter i alle afgrøder. Vær opmærksom på, at ikke lige mange forsøg er medtaget for de enkelte afgrøder, hvorfor en direkte sammenligning ikke kan foretages. Tabellen er bragt for at give et indtryk af den kvalitet, der kan opnås. Nedenfor er

vist tabellerne, som blev bragt i Oversigt over Landsforsøgene 2007 og 2008.

Fordelen ved olieræddike er, at den har en hurtigere vækst end vinterraps og fodermarvkål. Ulempen er på den anden side, at der kun kan høstes/græsses en gang, da der ikke er genvækst. Smagbarheden i olieræddike er lavere end i fodermarvkål og vinterraps, men alle tre kan anvendes som kvægfoder. En kombination af olieræddike med vinterrug og ital. rajgræs kan være med til at øge smagbarheden. Dette vil også øge sukkerindholdet, men næppe nok til de 3-4 pct. af tørstof, der skal til for at gøre afgrøden ensilerings egnet. Gul sennep vil ikke være egnet, da den har endnu lavere smagbarhed end olieræddike.

Tabel 3. Sammenstilling af økologiske landsforsøg fra 2007 og 2008. Etablering efter korn. Forsøgene er ikke gødet.

Forsøg 2007/2008	Sådato gens.	Høstdato	tørstof, %	råprotein, % af TS	sukker % af TS	FK org stof	MJ/kg TS	Udbytte hkg ts pr. ha	
								gens.	variation
15 kg olieræddike (6 forsøg)	29-jul	13-okt	11,8	15,9	1,3	78,3	6,4	25,7	5,0- 46,9
30 kg fodervikke (6 forsøg)	29-jul	13-okt	13,5	24,8	2,4	73,4	5,9	14,0	0,8-29,5
30 kg vinterrug (4 forsøg)	01-aug	14-okt	14,6	24,0	3,2	73,9	6,3	8,7	4,9-14,0
25 kg vinterrug + 15 kg fodervikke (3 forsøg)	02-aug	11-okt	13,8	26,8	3,6	75,7	6,4	10,2	2,6-21,8
20 kg vinterrug + 15 kg olieræddike (3 forsøg)	02-aug	11-okt	11,5	18,3	1,7	79,6	6,5	21,1	4,1-39,3
8 kg olieræddike + 15 kg fodervikke (3 forsøg)	25-jul	16-okt	12,5	17,3	-	78,2	6,4	30,9	13,6- 49,2

Økologiske landsforsøg 2007 og 2008.

Tabel 4. Foderefterafgrøder efter helsæd eller crimpet korn. 2007

Foderefterafgrøder	1 forsøg tidlig sået					2 forsøg senere sået				
	Sådato	Kg tørstof pr. FE	Udbytte pr. ha			Sådato	Kg tørstof pr. FE	Udbytte pr. ha		
			hkg grønt	hkg tørstof	a.e.			hkg grønnt	hkg tørstof	a.e.
Olieræddike	17. juli	1,96	340	46,9	24,0	10. aug.	1,10	153	13,4	12,7
Fodervikke	17. juli	1,17	242	29,5	25,2	10. aug.	1,23	41	5,5	4,8
Vinterrug	17. juli	1,23	100	14,0	11,4	10. aug.	1,16	28	3,7	3,5
Vinterrug + fodervikke	17. juli	1,16	173	21,8	18,8	10. aug.	1,12	34	4,4	4,1
Vinterrug + olieræddike	17. juli	1,59	298	39,3	24,7	10. aug.	1,07	129	12,0	11,7
LSD			37	-	-			128	12,0	12,5

Oversigt over Landsforsøgene 2007

Tabel 5. Foderefterafgrøder efter helsæd eller crimpet korn. 2008

Foderefterafgrøder	Sådato	Pct. tørstof	Pct. af tørstof				FK NDF, pct.	FK org. stof	Kg tørstof pr. FE	Udb. pr. ha		Fht. for udb., a.e.
			rå- pro- tein	træ- stof	NDF	rå- aske				hkg tør- stof	a.e.	
2008. 3 forsøg												
Olieræddike	25/7	12,2	13,4	26,6	30,6	13,9	66,8	78,6	1,22	26,8	22,0	107
Fodervikke	25/7	13,2	21,8	25,0	34,5	10,7	53,8	72,8	1,20	14,5	12,1	59
Olieræddike + fodervikke	25/7	12,3	17,3	26,6	29,6	12,5	63,0	78,0	1,17	30,9	26,4	129
LSD									ns	ns	ns	

Oversigt over Landsforsøgene 2008

Vinterraps og fodermarvkål er ikke afprøvet i efteråret som foderafgrøder, men har været med i forsøg i foråret, med forfrugt kløvergræs. Resultaterne er gengivet i tabel 5 og 6. Kun første slæt er vist her. Der er en lidt længere vækstperiode end det vi kan regne med i efteråret 2018, men i 2008 blev foderrapsen høstet efter 65 dage med et udbytte på 3240 FE pr. ha og 6,57 MJ pr. kg ts. Begge afgrøder kan anvendes til stribegræsning og staldfodring.

Tabel 6. Vårsåede grovfoderafgrøder efter kløvergræs. 2007

Grønafgrøde	1. slæt										
	Dato for	Dage fra såning til	Vækst- sta- rium	Pct. tør-	Pct. af tørstof			FK NDF	FK org. stof	Udb. pr ha	Norfor
											NELp20

	høst	høst	gram, afgrøde	stof	ra-protein	træ-stof	NDF	sukker	hkg tør-stof	a.e.				md pr. kg ts
<i>2007. 3 forsøg</i>														
Grøn vårbyg m. ital. rajgræs (60 kg + 20 kg pr. ha)	10/6	65	51	17,7	15,6	27,1	51,8	8,2	74,2	75,1	34,2	28,2	6,45	
Ital. rajgræs (25 kg pr. ha)	3/7	88	52	18,1	12,7	26,5	47,5	9,5	61,7	69,2	40,1	28,1	5,97	
Rajsvingel (35 kg pr. ha)	3/7	88	45	18,2	14,1	27,3	47,3	7,0	57,6	66,9	37,5	25,2	5,71	
Fodermarvkål (8 kg pr. ha)	3/7	88	40	15,3	13,6	21,6	32,7 ³⁾		45,8	69,8	36,0	26,1	6,69	
Foderraps (8 kg pr. ha)	3/7	88	40	14,4	11,9	22,5	33,3 ³⁾		55,0	73,0	50,5	38,5	5,92	
<i>LSD</i>										<i>ns</i>	<i>8,4</i>	<i>ns</i>		

Oversigt over Landsforsøgene 2007

Tabel 5. Vårsæede grovfoderafgrøder efter kløvergræs. 2007

Grønafrøde	1. slæt													
	Dato for høst	Dage fra såning til slæt	Vækst-stadium, afgrøde	Pct. tør-stof	Pct. af tørstof				FK NDF	FK org. stof	Udb. pr. ha	NELP ₂₀ , MJ pr. kg ts		
					rå-protein	træ-stof	NDF	sukker	hkg tør-stof	a.e.				
2008. 4 forsøg														
Grøn vårbyg m. ital. rajgræs (60 kg + 20 kg pr. ha)	27/6	64	-	21,2	15,6	21,3	37,6	17,8	73,6	80,2	28,9	26,5	6,65	
Ital. rajgræs (25 kg pr. ha)	18/6	55	49	20,5	16,9	21,1	32,4	8,7	51,6	73,5	27,8	22,1	6,30	
Rajsvingel (35 kg pr. ha)	16/6	53	50	20,0	16,6	21,9	31,8	8,7	43,1	70,6	27,4	20,2	6,01	
Fodermarvkål (8 kg pr. ha)	23/7	90	49	26,1	12,0	20,5	30,1 ³⁾		42,6	71,4	51,4	37,3	6,02	
Foderraps (8 kg pr. ha)	28/6	65	49	18,2	14,0	16,9	23,3 ³⁾		44,8	77,0	37,7	32,4	6,57	
LSD											ns	ns	ns	

Oversigt over Landsforsøgene 2008

Der er i 2015 lavet forsøg for at undersøge udbytte og foderværdi i forskellige kålafgrøder sået primo juni efter første slæt kløvergræs. Afgrøderne er høstet/afpudset ultimo august og igen høstet ultimo oktober. Altså er det høst af 8-10 ugers genvækst, der er målt på.

Tabel 7. Foderkål sået efter første slæt kløvergræs. Oversigt over Landsforsøgene 2015.

Foderkål	Tør-stof, pct.	Gram pr. kg TS				FK org. stof	FK NDF	Gram pr. kg TS		NEL ₂₀ , MJ pr. kg TS	Udbytte pr. ha		
		råprotein	sukker	træstof	aNDF ¹⁾			hkg råprotein	hkg TS		NEL ₂₀ a.e.		
<i>2015. 2 forsøg2)</i>													
Foderraps, Emerald	17,0	158	106	193	256	78	61	95	5	5,80	6,21	40,7	31,2
Fodermarvkål, Grüner Angeliter	17,1	122	153	238	309	69	41	85	-10	5,04	4,69	38,4	26,1
Fodermarvkål, Anglian Gold	22,1	144	110	210	300	68	38	85	9	4,98	4,74	33,1	22,1
Fodermarvkål, Camaro	18,6	131	84	240	330	63	29	77	12	4,33	4,61	35,2	20,4
Foderraps, Fontan	17,0	162	92	246	265	74	51	92	14	5,48	4,37	27,3	19,7
<i>Isd</i>											<i>0,95</i>	<i>ns</i>	<i>ns</i>
¹⁾ Kemisk bestemt med amylase.													
²⁾ Høst 25. og 27. okt.													

Foderraps og fodermarvkål viser ikke signifikante forskelle på udbytte og kvalitet i denne lille forsøgsserie. Tendensen ser ud til at være, at fodermarvkålen Grüner Angeliter og Emerald, der er en hybrid mellem foderraps og fodermarvkål, begge har produceret højt i både første og andet klip. Altså en god karakter for genvækst, der indikerer, at de kan være velegnede til stribeafgræsning henover efteråret og eventuelt i det tidlige forår.

VINTERRAPS

Raps er en af de økologiske afgrøder, der har et virkelig stort potentiale, men også en del usikre momenter i dyrkningen. Det er ikke helt forkert at kalde vinterraps en efterafgrøde helt frem til april, hvor det er muligt at vurdere overvintring og effekten af jordloppernes angreb. I april kan der stadig tages beslutning om at opgive rapsen og etablere en fornuftig vårsæd. Det kræver naturligvis, at en eventuel kontrakt er udformet, så det er muligt selv at

beslutte, om afgrøden har den ønskede kvalitet.

Vinterraps etableres i første halvdel af august, med nogen variation fra nord til syd i landet. Der skal først og fremmest være fugt i jorden til ordentlig og ensartet fremspiring. Hvis såbedet er perfekt, er sådybden 2 cm. Hvis der er mere tørt, skal dybden sættes til 3-4 cm. Der skal være tilgængeligt kvælstof i jorden i form af forfrugt eller tilført organisk gødning. Der skal gerne være ca. 40-50 kg N pr. ha til rådighed.

50, 25 eller 12,5 cm rækkeafstand skal afgøres af ukrudtstrykket, og om der er sikker adgang til radrenser. Det vil normalt være en fordel at kunne radrense, da korsblomstret ukrudt og kamille ofte er dominerende ukrudt. Med vellykket etablering og et moderat ukrudtstryk, er rapsen en meget konkurrencestærk afgrøde og dermed i sig selv den bedste ukrudtsbekæmpelse.

HYBRID ELLER LINJESORT

Sorten Butterfly er pt. den eneste sort i den økologiske frødatabase. Butterfly er en linjesort med et meget højt udbytteindeks. Så længe der ikke er udbudt økologisk udsæd af en hybridsort kan der søges individuel dispensation til at anvende en sådan. Det forudsætter, at der er konkrete forhold på bedriften, som kan begrunde denne ansøgning. Hybridsorterne har den positive egenskab, at planterne er kraftige og hurtigt etablerede. Det optimale såtidspunkt for hybridsorterne ligger ca. en uge efter linjesorterne, men der må ikke gås på kompromis med muligheden for at få etableret en kraftig og konkurrencestærk afgrøde.

Dyrkningsvejledning vinterraps

VINTERSÆD

Tidlig såning af økologisk vintersæd kan normalt ikke anbefales. Der vil de fleste steder være store udfordringer med overvintrende frøukrudt som lugtløs kamille. Der kan også være meget stort tryk af agersennep, der godt nok udvintrer, men i den første del af efteråret vil den konkurrere hårdt med afgrøden, næsten uanset, hvilken strategi der vælges til bekæmpelse af frøukrudt. Se tabel 7.

Hybridrug er en afgrøde, hvor der ikke skal gås på kompromis med såtidspunktet og plantetallet. Afgrødens potentiale ligger i hurtig etablering og god konkurrenceevne.

Tabel 8. Såtider og udsædsmængder i økologisk dyrket vinterhvede. Oversigt over Landsforsøgene 2000							
Vinterhvede	28 dage efter såning		Forår, st 30		Ved høst		
	Plantebe-stand, pl. pr. m ²	Ukrudt, pct. dækning af jord	Overvin-tring, kar. 0-10 ¹⁾	Ukrudt, pct. dækning af jord	Ukrudts-dækning kar. 0-10 ²⁾	Råprotein, pct. af tørstof	Udbytte, hkg kerne pr. ha
2000, antal forsøg	3	3	4	4	4	4	4
Såning d. 15/9-20/9							
300 spiredygt. kerner pr. m ²	291	6	10	28	2	9,1	54,7
400 spiredygt. kerner pr. m ²	408	5	10	25	2	8,8	54,3
500 spiredygt. kerner pr. m ²	536	4	10	24	2	9,1	57,1
Såning d. 5/10-10/10							
300 spiredygt. kerner pr. m ²	289	1	10	9	2	9,3	49,1
400 spiredygt. kerner pr. m ²	384	1	10	8	2	9,0	50,3
500 spiredygt. kerner pr. m ²	544	0,6	10	8	2	9,1	52,4
LSD1 (Udsædsmængde)							ns
LSD2 (Såtidspunkt)							ns
1999-2000, antal forsøg	5	5	6	6	6	6	6
Såning d. 15/9-20/9							
300 spiredygt. kerner pr. m ²	314	5	10	20	4	9,5	46,4
400 spiredygt. kerner pr. m ²	423	4	10	18	3	9,2	46,0

500 spiredygt. kerner pr. m ²	630	4	10	17	3	9,4	48,4
<i>Såning d. 5/10- 10/10</i>							
300 spiredygt. kerner pr. m ²	296	2	9	7	4	9,5	41,8
400 spiredygt. kerner pr. m ²	388	2	9	7	4	9,4	41,2 ³⁾
500 spiredygt. kerner pr. m ²	534	2	9	6	3	9,4	44,4
<i>LSD1 (Udsædsmængde)</i>							2,0
<i>LSD2 (Såtidspunkt)</i>							3,4
1) 0-10, 0 = alle plant. døde, 10 = ingen plant. døde							
2) 0-10, 0 = ingen ukrudt, 10 = tæt ukrudtsbestand							
3) Dette forsøgsled var i 1 forsøg i 1999 præget af traktorspor i alle gentagelser							

Senere såning af vintersæd, i denne sammenhæng første halvdel af oktober for hvede og rug af linjesorter, har især fordelene af en bedre ukrudtskonkurrence. Det er vigtigt, at der er tilgængelige næringsstoffer, så planterne kan nå at danne sekundære rødder, inden vinteren standser væksten. Der skal korrigeres opad på plantetal for hver uge såning udskydes fra det optimale for afgrøden.

Økologisk vintersæd – hvad siger forsøgene?

Perioden fra høst af de tørkeramte afgrøder denne sommer og frem til primo oktober, ca. 10 uger, kan udnyttes til bekæmpelse af rodukrudt eller til dyrkning af en ny foderafgrøde, der kan anvendes til grovfoder, læs mere [her](#).

NYT KLØVERGRÆSUDLÆG

Kløvergræsmarkerne til de kommende vækstsæsoner skal planlægges nu. Det skal overvejes om augustudlæg skal være løsningen. Et godt såbed med fugt til spiring og etablering er den første betingelse, der skal være opfyldt. Der er mulighed for en rettidig såning først i august.

ETABLERING EFTER PLØJNING

En forudgående pløjning med en hurtig pakning af jorden giver normalt den bedste etablering, og det laveste ukrudtstryk. Pløjning, harvning, pakning samt såning af græsfrø skal helst ske i løbet af få timer for at bevare jordens fugtighed.

Udlægget skal sås på fast tromlet eller pakket jord i cirka 1 og maksimum 1,5 cm dybde.

En hurtig og effektiv fremspiring af græs, og især kløver, sikres med en afsluttende tromling. Især hvor jorden kan være lidt knoldet, har en tromling god effekt på fremspiringen.

https://www.landbrugsinfo.dk/Kvaeg/Foder/Grovfoder/Sider/pl_17_4069_010_pn_udlaeg_af_kloevergraes_i_sensommeren.aspx#_Toc455392239

BLADRANDBILLER I KLØVERGRÆSUDLÆG

Der er konstateret mange bladrandbiller i forsommeren 2018. Med de intervaller der er for æglægning - klækning – vækst – forpupning, må det forventes, at der vil være et større tryk af bladrandbillens larve end normalt, i det meste af august måned.

Der vil være størst tryk af bladrandbiller i marker, hvor der i denne vækstsæson har været bælgssæd. Der vil alt andet lige være mindre tryk i marker med afstand i tid og rum til bælgssædsafgrøder.

ØKOLOGISKE FORSØG MED UDLÆG MEDIO AUGUST OG PRIMO SEPTEMBER, MED OG UDEN DÆKSÆD

Forsøg fra 2009 til 2011 dokumenterer værdien af at så udlægget tidligt i august, for at opnå de bedste kløvergræsudbytter og kløverandel i den efterfølgende vækstsæson.

En stor del af det manglende udbytte ved sen etablering findes i første slæt. Omkring 1000 foderenheder af de ca. 1500 foderenheder pr. ha, der samlet høstes mindre i den sent såede led, mangler i første slæt. Etablering i dæksæd har ikke haft effekt på udbytterne ved de to såtidspunkter.

Forsøgene er lavet i blanding Ø42, slætblanding med rød- og hvidkløver, hybrid- og Alm. Rajgræs. Udsædsmængden ved begge såtider har været 35 kg pr. ha, hvilket er 5 kg højere end firmaanbefalingerne. Den sene etablering har vist markant dårligere karakter for hvidkløver ved høst af første slæt.

Tabel 9. Efter høst udlæg af kløvergræs. 1. slæt. Oversigt over Landsforsøgene 2011.

Dæksæd	Sådato ¹⁾	Hvid- kløver, kar. ²⁾	Rød- kløver, kar. ²⁾	Tørstof, pct.	Gram pr. kg tørstof		FK NDF	FK org. stof	NEL ₂₀ , MJ pr. kg ts	Udb. pr. ha			
					rå- pro- tein	sukker	NDF	hkg råprotein		hkg tør- stof	NEL ₂₀ a.e.		
2009-2011. 10 forsøg													
Uden dæksæd	17. aug.	5	6	19,4	112	239	374	70,2	78,9	6,21	4,13	37,0	30,9
50 kg vinterhvede	17. aug.	4	6	19,6	116	231	372	69,1	78,6	6,20	4,31	37,1	30,9
Uden dæksæd	4. sept.	3	4	22,1	101	263	369	71,1	79,6	6,22	2,11	21,0	17,6
50 kg vinterhvede	4. sept.	3	5	22,7	96	275	372	69,7	79,1	6,18	2,36	24,5	20,4
100 kg vinterhvede	4. sept.	3	4	22,8	95	286	372	68,8	78,8	6,19	2,36	25,0	20,8
LSD										ns	0,62	4,7	4,0
2) Skala 0-10, 0 = ingen bestand, 10 = 100 pct. overfladedækning.													

Tabel 9. Efter høst udlæg af kløvergræs. sum af tre slæt. Oversigt over Landsforsøgene 2011.

Dæksæd	Sådato	Tørstof, pct.	Gram pr. kg. tørstof			FK NDF	FK org. stof	NEL ₂₀ , MJ pr. kg ts	Udb. pr. ha		
			rå-protein	sukker	NDF	hkg råprotein	hkg tørstof		NEL ₂₀ a.e.		
2009-2011. 7 forsøg											
Uden dæksæd	17. aug.	16,3	156	131	371	58,4	73,4	5,69	15,1	96,6	73,9
50 kg vinterhvede	17. aug.	16,6	157	126	377	58,2	73,0	5,67	15,5	98,5	75,1
Uden dæksæd	4. sept.	16,4	158	116	378	57,6	72,6	5,58	12,5	79,2	59,5
50 kg vinterhvede	4. sept.	16,7	158	128	371	57,7	73,1	5,63	12,7	80,5	61,0
100 kg vinterhvede	4. sept.	16,9	156	132	374	56,7	72,6	5,62	12,4	79,5	60,2
LSD									1,21	7,4	6,0